

treåring riper opp lakken på en bil mens hun leker, så vil vi ikke klandre dem moralsk for handlingene deres, selv om vi skulle ønske at handlingene var ugjorte. Hvis oksen blir avlivet, er det ikke som en straff for at oksen har opptrådt umoralsk, men et sikkerhetstiltak for å unngå fremtidige farlige situasjoner.

Det kontroversielle steget i Kants argumentasjon er at bare de individene som har moralsk ansvar, kan ha moralsk status. Hvorfor har vi ikke en plikt til å avstå fra å påføre en okse unødvendig lidelse, selv om oksen ikke har noen plikt til å gjengjelde denne omtanken? Vi skal ikke gå dypt inn i Kants argumentasjon på dette punktet, men nøye oss med å si at vi bare kan ha plikter overfor dem som kan bedømme handlingene våre og dermed påføre oss plikter, og at det å bedømme handlinger krever at man kan tenke rasjonelt.

Selv om Kant mener at dyrs velferd ikke har noen moralsk egenverdi, så mener han likevel ikke at vi står helt fritt til å være grusomme overfor dyr. Men plikten vår til å være snille mot dyr handler ikke om å ivareta dyrets interesser. Det å behandle dyr godt har bare en *indirekte* verdi for Kant. Vi bør behandle dyr godt fordi det gjør oss til bedre mennesker:

«Hvis [man] ikke vil ødelegge sin medmenneskelighet, må han være snill mot dyr, for den som er ondskapsfull mot dyr blir også følelsesløs overfor mennesker.» (Kant, GMM, 6:433, vår oversettelse)

Kant ser ut til å ha ment at det å tilhøre arten menneske er tilstrekkelig til å kunne regnes som en person, og dermed ha moralsk status. Han hevder for eksempel at barn har en iboende rett til omsorg fra sine foreldre allerede fra unnfangelsen (Se for eksempel Puls, 2016.) Men med Kants kobling av rasjonalitet og moralsk status

mener mange at det blir vanskelig å se hvordan for eksempel sterkt psykisk utviklingshemmede og mennesker med langt fremskreden alzheimer kan oppfylle minstekravene for å ha et moralsk krav på å bli tatt hensyn til. (Se for eksempel Kain, 2009.)

Det er som sagt stor variasjon blant pliktetikere når det gjelder synet på moralsk status. Dette gjelder ikke minst synet på dyrs moralske status. Christine Korsgaard er, som tidligere nevnt, sterkt inspirert av Kant. Men i motsetning til Kant mener hun at plikten vi mennesker har til å behandle alle som mål i seg selv, og ikke bare som midler, også omfatter dyr. Hun argumenterer for at Kant ikke har vist at dyrs manglende evne til å dømme oss gjør at vi ikke kan ha plikter overfor dyr. Korsgaard mener at Kant rett og slett har blandet sammen det å være den som påfører plikter, og det å være den vi har plikter overfor. Selv om det ikke kan være dyrene som påfører oss plikter gjennom å bedømme handlingene våre, kan vi likevel ha plikter overfor dyr, mener Korsgaard (2004, s. 95–96).

17.9 Sammenhengen mellom fornuft, autonomi og moral i Kants etikk

Vi var tidligere inne på at Kant mente at ikke bare selve handlingen, men også motivet for handlingen har betydning når vi vurderer en handlings moralske kvalitet. For at en handling skal kunne regnes som moralsk, må den ifølge Kant være motivert av handlingsregler som vi, gjennom bruk av fornuften, innser at vi er forpliktet av. Handlinger som er motivert av egeninteresse, av medfølelse, dårlig samvittighet eller andre «tilbøyeligheter», er ikke egentlig moralske etter Kants syn (Baxley, 2010, s. 14).